

QƏLB GÖZƏLLİYİ

"Yaxşı insan qəlbi gözəl olandır."

Platon

Ağıl-ürək yarışında ömür sürür yazıb-yaradan insan. Belə ruhu axtarışda gerçəkləşir təbii istedadın yaradıcı mahiyyəti. Bu axtarışla şərtlənən bədii yaradıcılıq onu yaxından tanıdır. Bunu poetik sahədə daha bariz şəkildə görmək olar. Poeziya daha mə'nəvi olan bir sənət növü sayılır. Əlbəttə, poeziyanı (ümumiyyətlə sənəti) hamı eyni tərzdə duymur. Onu hər kəs öz anlağı, marağı səviyyəsində qavrayır.

Knyaz Aslan şe'rində mən hansı əsas məziyyəti duyuram? Sualı cavablandırmaq üçün onun şe'rlərindən nümunələr üzərində duracam. Ancaq əvvəlcə özünü bir neçə sözlə təqdim etməliyəm.

Knyaz Aslan 40 yaşına – ruhun kamillik dövrünə yetişib. O, səfali dağlar yurdu Başkeçiddə dünyaya şair gəlib. Təbiətinə xas olan şairanəliyi onun tələbəklik illərindən görmüşəm. Knyaz mənim istə'dadlı, təvazökar xarakterli, sevimli tələbələrimdən olub. Mə'nəvi-əxlaqi keyfiyyətləri – qəlbinin gözəlliyini açıq təzahür etdirir. Özünün batini səmimiliyi, təbiətən bütövlüüyü ilə həmişə seçilir.

Knyaz təbii səmimiliyinə sadıq qalmağını çox uca tutur:

*Təmənnalı məhəbbətdən,
Cildə girmiş sədaqətdən,
Ağlasıqmaz həqiqətdən,
Yalan "düzdən" qoru məni.*

Öz "Mən"inin saflığını qorumaq – yüksək niyyətli iradə istəyir. Bu, sırf özünə qapılmaq, dünyamıza biganə olmaq deyil. Bu şair ürəyinin bəslədiyi mə'nəvi işığı həssas təbiətli insanlara ərmağan etmək üçündür. Şair qəlbinin varlığı əzəldən təmiz məhəbbət hissindən yoğrulub. Onun könül dünyasının tərcümə-halı bu duyğulardan doğulur. Knyaz Aslanın məhəbbət şe'rləri, gerçək-dən, saf duyğular axarıdır. Bu şe'rlərdə öz eşqinə sədaqət ahəngi əsas motivdir:

*Qoy köklənsin bir pərdəyə ürəklər,
Çiçək açsın puçur-puçur diləklər,
Bürüsə də dörd yanımı çiçəklər,
İlk eşqimin təkcə səndə gözü var.*

Məhəbbətin sevincinə qovuşmaq sevib-sevilən gənclərin müqəddəs arzularıdır. Nəbzləri bir döyünən könüllərin vəhdəti – ən həyatı gözəllikdir! Belə gözəlliyi, ali istəyi – xoşbəxt ailə qurmaq tamamlayır. Bir ailə ocağının doğuşu neçə ocaqlarda sevinc doğurur. Bu səadəti qoruyub yaşatmaq üçündür gəncliyin sevgi dünyası:

*Sən düşmüşsən ürəyimə birinci,
Anam bilib, artıb evin sevinci...
Bir söz deyim, nə küs məndən, nə inci:
"Könül sevən..." düz misaldı, qadası!..*

*Qohum-qardaş əncam çəkir bu işə:
-Bizdən sizə elçiliyə kim düşə?
Sinəm üstə boyun bükən bənövşə
Toy gününə bir sualdı, qadası!..*

Knyaz Aslan məhəbbəti özündə nəcib əxlaq gözəlliyi daşıyır. Həya hissi əxlaqını bəzəyən gəncliyi ürəkdən tərənnüm edir. Milli mə'nəviyyatımız gəncliyin tərbiyəsində bu hissi xüsusən ülviləşdirir. Bu xüsusda filosoflar etik düşüncələrində ayrıca söhbət açıblar. Həyanı, doğrunu filosof Platon insanlara Allah payı sayırdı. Bunu insan birliyinin sağlam mə'nəvi təməli kimi mə'nalandırırdı.

Sadəcə, məhəbbətdə saf əxlaqı ucaltmaq – nə qədər tərbiyəvidir:

*Səadətədi, sədaqətədi, səfadı,
Ülviyyətdi, məhəbbətdi, vəfadı,
Uca tutar təmiz eşqi, saf adı,
Yalan keçməz ələyindən bu qızın.*

*Sevgi dolu bir piyalə içirib,
İlk eşqimi ürəyinə köçürüb,
Üzüyümü barmağına keçirib,
Yapışaydım biləyindən bu qızın.*

Knyaz Aslan adət-ənənəmizin gözəl xüsusiyyətinə sədaqətini saxlayır. Həyat tərzimizin təmiz başlanğıclarından gəlir bu sadıqlıqın qaynağı. Doğma təbiət bəxş edib şairə bu gözəl təbiiliyi. "Düz ilqarlı bizim dağlar" (*Vurğun*) ona saflıq verib. Başkeçidin qosqocaman dağları hey-rətləndirib şairi – xarakter bütövlüyünü doğurub:

*Yayda qarı, qışda barı saxlayır,
Örpəyi var – namus, arı saxlayır,
İlqarına bağlı yarı saxlayır,
Başkeçidin dağlarıdır bu dağlar!*

Xarakteri şərtləndirən qaynaqlardan birincisi təbiət olduğu mə'lum gerçəkdir. Təbii mühitə köklü bağlılıq elin həyatında əksini tapıb. Təbiəti rəmzləşdirmək eyni zamanda əxlaqi şüura tə'sir göstərmiş. Xalq zirvəsi qarlı dağlarımızı əyilməzlik, mərdlik timsalı sayıb. Əxlaq idealımızda bu simvol eynilə əzəmətliyi təsəvvürdə canlandırır. ("Həqiqətən əzəmətli olmaq çətindir: əxlaqi mükəmməliyə varmadan bu mümkün deyil", - deyir Aristotel).

Knyaz Aslan bu rəmzlərdən şe'rdə uğurla istifadə edir – bundan tərbiyəvi mə'na çıxarır:

*Dağlar! Vüqarına vurulmuşam mən,
Əymirsən başını bircə kərə sən.
Dağ baba! Hə olar əzəmətindən
Bir az da nəvənə sovqat verəsən...*

Dağlarda şair doğulan, təbiətin ehtişamlı gözəlliklər aləmində böyüyür. Onun ilhamının əzəl mənbəyi bu füsunkar aləm olur. Şair xəyalının, bədii zövqün duruluq çeşməsi burdan başlanır.

Knyaz təbiət gözəlliklərindən şe'rdə lövhələr rəsm etməyi sevir. Yaz yağışından sonra təbiətdə canlanan mənzərəyə diqqət edin:

*... Arılar öpüşdü güllə, çiçəklə,
Qaranquş aləmə yaydı səsinə.
Gizlənpaç oynadı quş kəpənəklə,
Çeşmələr oxudu şən nəğməsinə.
... Təbiət sevinib göy qurşağını
Asdı göy üzündən bir çələng kimi.*

Bu şe'rdə öz-özünü təzələyən təbiətə heyranlıq var. Şairin gözəlliyə heyranlığı ovqatını təzələyir, estetik zövqünü rəvnəqləndirir. Belə cazibəyə qapılmaq onda daxili ehtiyaca çevrilir.

Knyazın poeziyası mə'nəvi gözəllik qaynaqlarından xüsusilə qüvvət alır. Şair ilk növbədə ruhən saz-söz ahəngində köklənib. Bundan əlavə muğamatı sevir, zəngin şe'r ənənəmizə bağlıdır. Sənəti yaşadanlardan neçələrinə ehtiram bildirən şe'rlər həsr edib.

Xalq başlanğıcına bağlı meylləri Knyazda vətən sevgisini qüvvətləndirib. Azərbaycan torpağının düşdüüyü ağır dərdləri ürəyində daşdığı duyulur. Torpağı yağya qurban verənlər, "vətəni dərəyə, düzə bölənlər" onun nifrətinə hədəf olublar. Yurdu dərdə düçar edən şəri, hakimiyyət hərisliyini, tamahı kəskin tərzdə tənqid edir.

Şair müasir dünyanın gedişatından narahat olduğunu şe'rlərində bildirir. Múharibələrə mübtəla olan zamanımızda dünyaya əmin-amanlıq istəyir:

*Ərzin qan təzyiqi qalxmasın göyə,
Hər kəs kainatda bilsin yerini.
Yer üzü əbədi yaşasın deyə,
Qoruyaq dünyanın əsəblərini.*

Knyaz Aslan yaradıcılığının əsas xüsusiyyətini bu deyilənlər göstərir. Ancaq burda onun təkə poetik yaradıcılığından söhbət getdi. O, eyni zamanda gözəl jurnalist kimi geniş şöhrətlənib. Bizim Xəzər Universitetinin "Xəzər Xəbər" jurnalında baş redaktor müavini kimi uğurla çalışır. Bakı Dövlət Universitetinin kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsində kitabxanaşünaslıq fənlərindən dərs deyir; sevimli müəllim kimi tanınır.

Bu yazı Knyaz Aslanın 40 yaşına ayrıca ərmağandır; ona ən xoş arzularla

Camal MUSTAFA YEV